

มาฆาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนา

MYTH IN LANNA FOLKTALES

เอื้อมพร ทิพย์เดช¹, สนม ครุฑเมือง² และ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์³
Uamporn Thipdet¹, Sanom khrutmuang² and Premvit Vivattanaseth³

มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 ม.9 ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000^{1,2}
Naresuan University, 99 Moo 9, Tha Pho Sub-district, Muang District, Phitsanulok Province 65000^{1,2}

มหาวิทยาลัยพะเยา 19 ม.2 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000³
University of Phayao, 19 Moo 2 Maeka Sub-district, Muang District, Phayao 56000³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “มาฆาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนา” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษามาฆาคติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านล้านนา โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากนิทานพื้นบ้านล้านนาที่รวบรวมโดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และใช้แนวคิดเรื่องมาฆาคติ แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม และแนวคิดเรื่องสัญวิทยา เป็นแนวทางในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่านิทานพื้นบ้านล้านนาปรากฏมาฆาคติ 4 ประการ ได้แก่ มาฆาคติว่าด้วยเรื่องชายเป็นใหญ่ แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของคนล้านนาที่ยกย่องให้เพศชายอยู่เหนือสตรี มาฆาคติว่าด้วยอดีตทางชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างพวกเราพวกเขา และประกอบสร้างให้พวกเราอยู่เหนือกว่าพวกเขา มาฆาคติว่าด้วยเรื่องการปกครอง แสดงให้เห็นถึงการเคารพเชื้อพัง คนที่เป็นตัวแทนของภาครัฐ ในการตัดสินหรือกระทำการใด ๆ และมาฆาคติว่าด้วยเรื่องชนชั้น แสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่าของเงิน การศึกษา และระบบอาวุโส

คำสำคัญ : มาฆาคติ, นิทานพื้นบ้าน, ล้านนา

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์

ABSTRACT

The study entitled “Myth in Lanna Folktales” aimed to study myths found in Lanna folktale based on the analysis of Lanna folktale gathered by Institute of Social Research Chiang Mai University. This study was also based on myths, Binary opposition and semiology.

According to the results of the study, there were four myths appeared in Lanna folktale. These included 1) patriarchy, reflecting the Lanna people’s value of male’s dominance over female; 2) *ethnocentrism*, reflecting people’s discrimination between their in-group and others and their effort to be superior than others; 3) ruling, reflecting the people’s respect and obedience of government representatives’ decision or action; and 4) racist discrimination reflecting the value of money, education and seniority.

KEYWORD : Myth, Folktales, Lanna

บทนำ

นิทานพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในทุกท้องถิ่นซึ่งคนในชาติจะต้องช่วยกันผดุงรักษาไว้ โดยการเล่านิทานนั้นมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังและผู้เล่า นอกจากนี้นิทานยังใช้เป็นเครื่องมือปลูกฝังถ่ายทอด ความคิดความเชื่อต่าง ๆ เพื่อให้คนประพุดิตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และอยู่ในกรอบระเบียบของสังคม

นิทานพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ดังที่ประคอง นิมานเหมินท์ (2551, น. 93-95) ได้กล่าวไว้ในหนังสือนิทานพื้นบ้านศึกษาว่า นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม เช่น นิทานเรื่อง ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ ที่เนื้อเรื่องกล่าวถึงตัวละครลูกชายที่ต้องออกไปทำไร่ไถนา และนิทานเรื่อง

ปลาบู่ทอง ที่มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงเรื่องของการจับปลา อีกทั้งนางเอกในเรื่องยังถูกแม่ใช้ให้ไปเลี้ยงควายอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีนิทานมุขตลกที่เกี่ยวกับกษัตริย์กับพระ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา เป็นต้น

ล้านนา มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมนิทานมาช้านาน นิทานพื้นบ้านล้านนาส่วนใหญ่เป็นการเล่าแบบมุขปาฐะมาก่อนแล้วจึงมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์ โดยเนื้อหาในนิทานมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนล้านนา อันประกอบด้วย นิทานมุขตลก นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นิทานเชิงคติสอนใจ ฯลฯ โดยนิทานล้านนาเหล่านี้ยังแฝงไปด้วยความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ ที่เล่าผ่านตัวบทในนิทานแต่ละเรื่อง อาทิ เรื่องเพศ เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และเรื่อง การปกครอง เป็นต้น

อนึ่ง ความคิดความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ ที่ถูกถ่ายทอดผ่านการเล่า นิทานจากรุ่นสู่รุ่นแล้วแต่เป็นเรื่องที่คนใน สังคมยอมรับและเชื่อถือศรัทธาสืบต่อกันมา โดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ จึงทำให้ทุกคน รู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นปกติธรรมดา ไร้ข้อกังขา จนกลายเป็น **“มายาคติ”** ที่คนใน สังคมเชื่อและปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ

คำว่า “มายาคติ” (Myth) ตามแนวคิด ของ โรลิ่งด์ บาร์ต (Barthes, 1973) หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทาง วัฒนธรรม ซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้ เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวให้ถึงที่ สุดได้ว่าเป็นกระบวนการลงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามายาคติเป็นการ โทกหกหลอกลวงหรือปั่นน้ำเป็นตัวหรือโฆษณา ชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ บิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏ ต่อหน้าเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคย กับมัน เสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้าง ทางวัฒนธรรม เรานั้นเองที่หลงคิดไปว่าค่านิยม ที่เรายึดถืออันเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตาม สามีญสำนึก” (นพพร ประชากุล, 2555, น. 4)

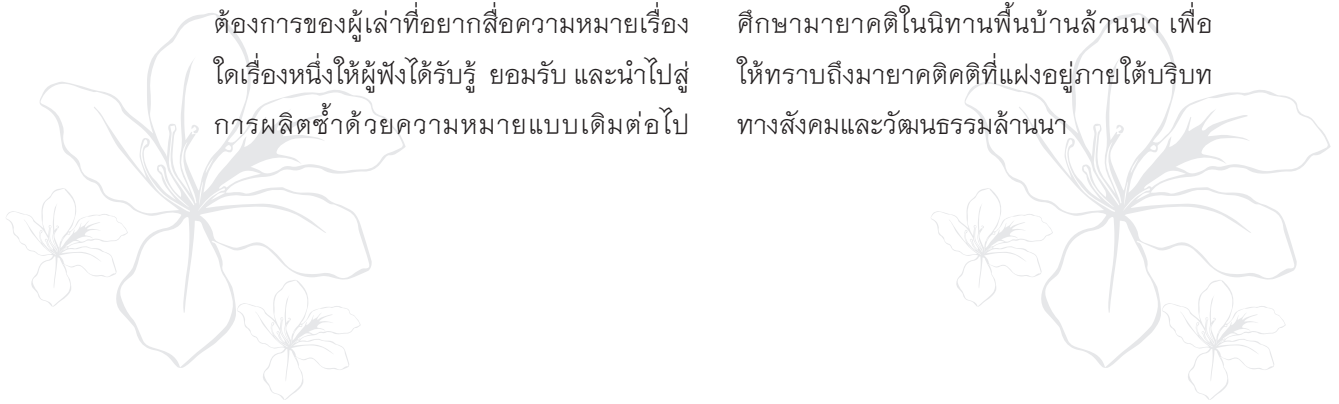
มายาคติที่ปรากฏในนิทานจะถูก แสดงออกผ่านทางภาษา และการนำเสนอเรื่อง เนื่องจากเนื้อหาของนิทานสามารถประกอบ สร้างขึ้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือความ ต้องการของผู้เล่าที่อยากสื่อความหมายเรื่อง ใดเรื่องหนึ่งให้ผู้ฟังได้รับรู้ ยอมรับ และนำไปสู่ การผลิตซ้ำด้วยความหมายแบบเดิมต่อไป

จนทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าสิ่งที่นำเสนอเป็นสิ่งที่ ปกติธรรมดา โดยไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ดังที่ ฟานดิก (Dijk, 1997) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ว่า **“ภาษาที่คนเราเลือกใช้ในตัวบทนั้น มีเจตนา และอำนาจเชิงความคิดบางอย่างที่แฝงอยู่ด้วย”**

ปัจจุบันคนในสังคมต่างก็คุ้นเคยกับ มายาคติ เพราะมายาคตินั้นปรากฏให้เราเห็น ต่อหน้าโดยไม่ปิดบังอำพรางใด ๆ ดังเช่น ภายใต้อสังคัมแบบปิตาธิปไตย มีมายาคติเกี่ยวกับ เรื่องเพศว่าผู้ชายเป็นเพศที่เข้มแข็ง มีความ อดทน และเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่มีสถานการณ์ให้เพศหญิงเป็นผู้นำ ก็มักจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมอย่าง แท้จริง เนื่องจากเป็นเรื่องที่ผิดไปจากความ คุ้นเคย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นโดยที่คนใน สังคมต่างยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยรู้สึกว่าเป็น เรื่องธรรมชาติที่ปราศจากการปรุงแต่งใด ๆ จนมิได้สังเกตว่าแท้จริงแล้วมายาคติเป็นสิ่งที่ ถูกประกอบสร้างขึ้นทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่าการศึกษาในนิทานพื้นบ้าน ล้านนาด้วยแนวคิดมายาคติ ทำให้เห็นถึงมิติ ที่ซ่อนอยู่ระหว่างบรรทัดของนิทานพื้นบ้าน อันเป็นการบูรณาการแนวคิดหลังสมัยใหม่ เข้ากับการศึกษาด้านภาษาและวรรณกรรม ตลอดจนการแสดงให้เห็นอำนาจ ชนชั้น หรือ อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในนิทานดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษามายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนา เพื่อให้ทราบถึงมายาคติที่แฝงอยู่ภายใต้บริบท ทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์มายาคติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านล้านนา

กรอบคิดในการวิจัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ มี 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องมายาคติ แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ และแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม

1. แนวคิดเรื่องมายาคติ

มายาคติ (Myth) ตามแนวคิดของ โรลันด์ บาร์ต ที่ปรากฏในหนังสือ Mythologies ของ Roland Barthes หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติหรืออาจกล่าวว่าเป็นกระบวนการลวงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่ามายาคติเป็นการโกหกหลอกลวงหรือบั่นหน้าเป็นตัวหรือโฆษณาชวนเชื่อที่ปิดป้องข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรม เรามั่นเองที่หลงคิดไปว่าค่านิยมที่เรายึดถือนั้นเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก” (นพพร ประชากุล, 2555, น. 4)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มายาคติคือการสื่อความหมายคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย ค่านิยม อุดมการณ์ และกรอบกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้ โดยถ่ายทอดผ่านชุดความเชื่อที่แฝงอยู่ ซึ่งเป็นกรอบในการกำหนดความคิดและการตัดสินใจของคนในสังคม

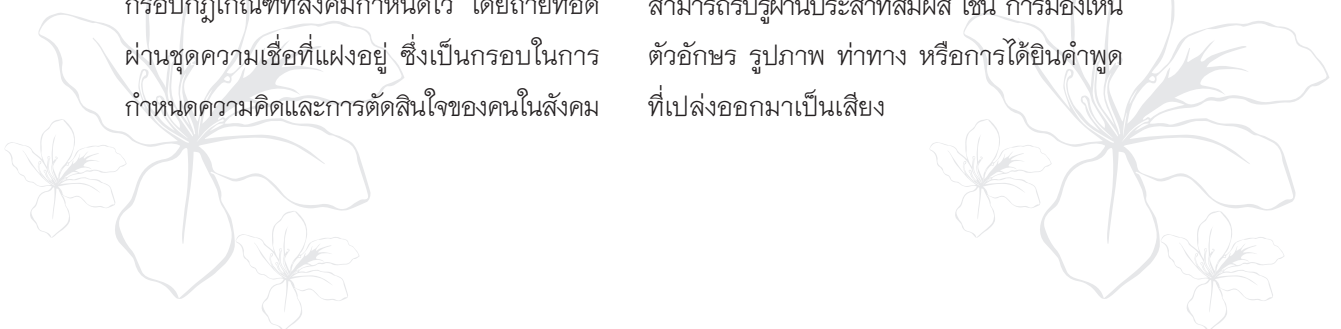
ซึ่งงานวิจัยนี้จะนำแนวคิดของโรลันด์ บาร์ตส์ มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านล้านนา เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจกระบวนการประกอบสร้างมายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนาภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

2. แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์

สัญลักษณ์ (Semiology) พัฒนามาจากภาษกรีก Semeion ที่แปลว่า Sign เป็นคำที่ตั้งขึ้นโดยนักภาษาศาสตร์ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมาย ตลอดจนการทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจนิยาม “สัญลักษณ์” ตามที่ โซซูร์น เจริญลินโอฟาร์ (2545, น. 94) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัญลักษณ์ก็คือ การศึกษาถึงกระบวนการสร้างความหมายที่ไม่รู้จักจบสิ้นในสังคม เพราะความหมายในทรรศนะของนักสัญลักษณ์มีลักษณะเป็นพลวัตร ไม่หยุดนิ่ง ไม่ตายตัว แต่เป็นเรื่องของการประกอบสร้าง หรือการปะทะประสานของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของสัญลักษณ์ว่า ในทุกสัญลักษณ์จะตั้งองค์ประกอบ 2 อย่าง ได้แก่

1) รูปสัญลักษณ์ (Signifier) คือสิ่งที่เราสามารถรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส เช่น การมองเห็นตัวอักษร รูปภาพ ท่าทาง หรือการได้ยินคำพูดที่เปล่งออกมาเป็นเสียง

2) ความหมายของสัญลักษณ์ (Signified) หมายถึงความหมาย คำนิยามหรือความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นในใจหรือความคิดของผู้รับสาร

โรลิ่งด์ บาร์ต ได้ให้แนวทางกระบวนการสร้างความหมาย 2 ขั้นตอน (ทยากร แซ่แต้, 2551, น. 36) ได้แก่

1) การตีความหมายโดยตรงหรือความหมายโดยอรรถ (Denotation) เป็นการตีความหมายที่เข้าใจตามตัวอักษรหรือเป็นความหมายขั้นแรก มักเป็นที่เข้าใจตรงกันโดยส่วนใหญ่ เป็นความหมายของสัญลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างเป็นภววิสัย (Objective) มีลักษณะที่เป็นสากล คืออ้างอิงขึ้นมาโดยไม่ต้องมีการประเมินคุณค่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ ความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรม

2) การตีความหมายโดยนัย (Connotation) หรืออาจเรียกว่าความหมายแฝงอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญลักษณ์กระทบความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้สารและคำนิยามในวัฒนธรรมของเขา ความหมายในขั้นที่สองนี้ เป็นความหมายทางอ้อมที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือเกิดจากประสบการณ์เฉพาะบุคคล เป็นความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างอัตวิสัย (Subjective) ไม่ว่าจะ เป็นในระดับบุคคลหรือในระดับสังคม และความหมายแฝงจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมในการรับสาร

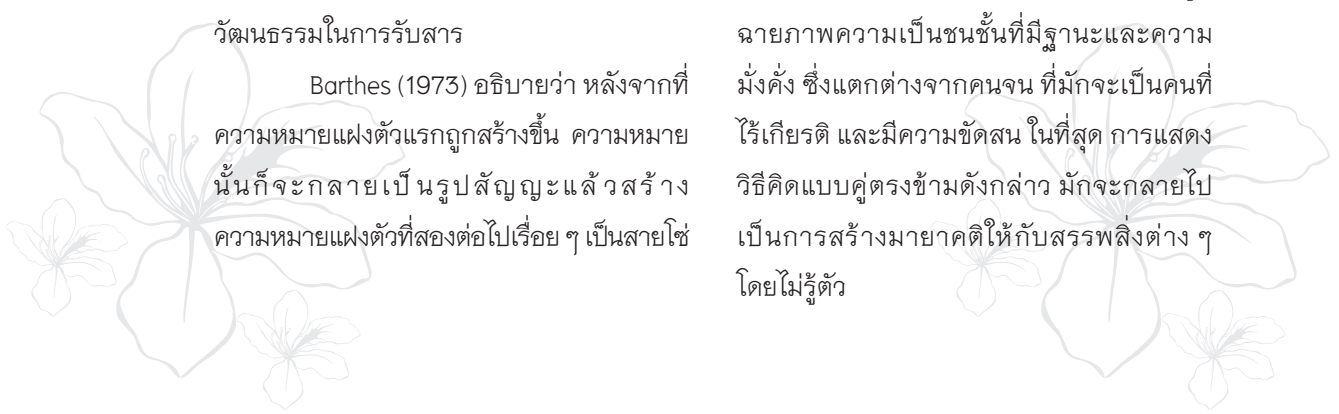
Barthes (1973) อธิบายว่า หลังจากตีความหมายแฝงตัวแรกถูกสร้างขึ้น ความหมายนั้นก็ จะกลายเป็น รูปสัญลักษณ์แล้ว สร้างความหมายแฝงตัวที่สองต่อไปเรื่อยๆ เป็นสายโซ่

แห่งความหมาย (Chain of Meaning) ดังเช่นความหมายในขั้นแรกนั้น อาจเป็นการตีความเนื่องมาจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (Subjective Experience) แต่สำหรับความหมายแฝงระดับที่สองหรือที่เรียกว่า “**มายาคติ**” นั้นเป็นการตีความหมายที่ถูกใส่ความหมายในระดับสังคม

3. แนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม

คู่ตรงข้าม (Binary Opposition) เป็นแนวคิดของโคลด เลวี สเตราส์ (Claude Levi-Strauss) นักมานุษยวิทยาเชิงโครงสร้างชาวฝรั่งเศส ที่เสนอว่ามนุษย์มองสิ่งต่าง ๆ เป็นคู่ตรงข้าม ซึ่งถือเป็นความคิดสากลของมนุษย์ โดยมนุษย์มักจะคิดในลักษณะ 2 ภาค เช่น ผู้ชาย - ผู้หญิง, ดำ - ขาว, สูง - ต่ำ, บน - ล่าง, ลึก - ตื้น เป็นต้น (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2551, น. 36)

จากแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้ามดังกล่าวมาเมื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์หัตถ์นิตานพื้นบ้านล้านนา จะทำให้มองเห็นถึงความเป็นคู่ตรงข้ามที่ปรากฏในเนื้อหัตถ์นิตาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ผู้ชาย - ผู้หญิง, ความร่ำรวย - ความยากจน รวมถึงการมีอำนาจ - ด้อยอำนาจ ซึ่งคู่ตรงข้ามนี้ก็มีลักษณะที่เป็นสากล และต่างก็ช่วยเน้นย้ำภาพของแต่ละฝ่ายให้มีความชัดเจนขึ้น อันนำไปสู่ข้อสรุปว่าแต่ละฝ่ายควรจะมีสถานะ หรือดำรงสถานะของตนแบบใด เช่น คนรวย มักจะถูกฉายภาพความเป็นชนชั้นที่มีฐานะและความมั่งคั่ง ซึ่งแตกต่างจากคนจน ที่มักจะเป็นคนที่ไร้เกียรติ และมีความขัดสน ในที่สุด การแสดงวิธีคิดแบบคู่ตรงข้ามดังกล่าว มักจะกลายเป็นการสร้างมายาคติให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ โดยไม่รู้ตัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง มายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนา ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านและแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดเรื่องมายาคติ แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ และแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม จากนั้นรวบรวมข้อมูลนิทานพื้นบ้านล้านนาจากเอกสาร โดยใช้ข้อมูลเอกสารนิทานพื้นบ้านที่รวบรวมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร รวบรวมโดยสถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ เอกสารนิทานพื้นบ้านล้านนา เล่ม 1-5 จำนวน 410 เรื่อง

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์มายาคติที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านล้านนา โดยใช้แนวคิดเรื่องมายาคติ แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ และแนวคิดเรื่องคู่ตรงข้าม เป็นแนวทางในการศึกษา โดยจะวิเคราะห์จากตัวบท (นิทาน) ผ่านการตีความจากภาษาและนำเสนอเรื่อง

ขั้นสรุปและอภิปรายผล สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

นิทานพื้นบ้านล้านนา ก็คือ “มายาคติ” แบบหนึ่ง อันเป็นผลผลิตจากการประกอบสร้างทางวัฒนธรรม ซึ่งภายใต้การประกอบสร้างเนื้อหานั้นก็ได้แฝงคติความเชื่อไว้หลากหลายมิติ ได้แก่ มิติเรื่องเพศ มิติเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ มิติเรื่องการปกครอง และมิติเรื่องชนชั้น

อันเป็นสิ่งที่สังคมต่างยอมรับอย่างปราศจากข้อกังขา ตลอดจนยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมาราวกับว่าเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างปกติธรรมดา ดังจะได้อธิบายเป็นประเด็นต่อไปนี้

มายาคติว่าด้วยชายเป็นใหญ่

บรรทัดฐานของสังคมเรื่องชายเป็นใหญ่ มีรากเหง้ามาจากความเชื่อทางศาสนา ดังที่ศันตสมบัตติ (2543) ได้กล่าวถึงเรื่องแนวคิดชายเป็นใหญ่ว่า เกิดจากความเชื่อในเรื่องของบุญและกฎแห่งกรรม โดยคนไทยเชื่อว่าผู้ชายมีคุณลักษณะทางจิตวิญญาณบางอย่าง หรือมีแก่นแห่งความเป็นมนุษย์ที่ทำให้เขามีศักยภาพทางด้านศีลธรรม สติปัญญา และจิตวิญญาณสูงกว่าผู้หญิง ซึ่งความเชื่อในอุดมการณ์ของชายเป็นใหญ่ยังปรากฏผ่านการบวชเรียนเป็นพระสงฆ์ ซึ่งมีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่สามารถกระทำได้ ความเหนือกว่าของผู้ชายสะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของความคิดพื้นฐานดั้งเดิมที่มองว่า เพศชายมีความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าเพศหญิง

นิทานพื้นบ้านล้านนามักจะประกอบสร้างตัวละครชายหญิงที่ถูกแบ่งแยกด้วยมิติทางเพศอย่างชัดเจน โดยตัวละครชายมักถูกกำหนดบทบาทให้เป็นผู้นำครอบครัวและทำงานนอกบ้าน ในขณะที่เพศหญิงมักถูกสร้างให้เป็นช่างเท้าหลังที่อยู่แต่ในบ้าน โดยรับบทบาทหน้าที่สำคัญคือ การเป็นแม่และเมียเท่านั้น

จากการศึกษามายาคติว่าด้วย “ชายเป็นใหญ่” ในนิทานพื้นบ้านล้านนาปรากฏมายาคติในเรื่องชายเป็นใหญ่ที่ปรากฏเด่นชัด

ได้แก่ เรื่อง **“ผู้ชายกับอำนาจการตัดสินใจ”** ซึ่งเป็นเครื่องตอกย้ำให้เห็นถึงค่านิยมของชาวล้านนาที่ยกย่องให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว มีอำนาจเหนือกว่าภรรยา โดยภรรยามีหน้าที่ต้องเคารพเชื่อฟังและคล้อยตามสามีในทุกเรื่อง จึงจะนำมาซึ่งความสุขสงบในครอบครัว

ดังตัวอย่างนิทานพื้นบ้านล้านนา เรื่อง **“ฮ่องวิเศษ”** ที่กล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่ภรรยาเคารพและเชื่อฟังสามีมาก เมื่อเทวดามาพบเห็นจึงมอบฮ่องวิเศษให้เพื่อขอในสิ่งที่ต้องการ 3 ประการ ซึ่งนิทานเรื่องนี้แสดงมายาคติเรื่อง ชายเป็นใหญ่ในฐานะผู้นำครอบครัว อำนาจการตัดสินใจ ผ่านบทสนทนาของสามีและภรรยา ตอนหนึ่งว่า

... **“สุเป็นหัวหน้าครอบครัว หื้อสุเป็นผู้ถือไปเตอะ”** พอไปถึงบ้านปู่ป้า ผัวก็เอาฮ่องไว้เมียก็ตักน้ำหื้อผัวอาบ อาบน้ำหยังเรียบร้อยแล้วก็ไปเหยาะกิน ปรงอาหารกินข้าว กินข้าวเรียบร้อยแล้ว จะผาณะนาอะหยังตีเอาเตอะ เมียว่า **“ข้าบว่าเอาผัวว่าผัวใครได้หยังก็ว่าเอาเตอะ”**

“ข้าขอหื้อได้ข้าวของสมบัติ เงินค่า
ข้างม่วงวควาย ไหลหลังเข้ามบ้านข้าเน่อ”

“ข้าอยากใคร่ได้เรือนหลังใหญ่โต”

“ข้าบมีใผ่ดูแลหื้อข้า ขอคนใช้ทั้งหลาย
เกิดมาหื้อข้า” พวกนี้ก็เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจ
ของ ฮ่องวิเศษ ก็เกิดเป็นเศรษฐีขึ้น

(ฮ่องวิเศษ)

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่า **“ฮ่อง”** เป็นภาพแทนของสิ่งที่สำคัญในชีวิตครอบครัว ซึ่งผู้ที่ครอบครองฮ่องถูกทำให้รับรู้โดยปกติว่าจะต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ถือเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นผู้นำอีกนัยหนึ่ง และผลที่ตามมาจากการสยบยอมต่ออำนาจของผู้ชายคือความสุขในครอบครัว

ในทางตรงข้ามหากมีการต่อต้านขัดขืนและพยายามช่วงชิงอำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมหรือเหนือกว่าอำนาจของผู้ชาย ก็จะทำให้พบกับความหายนะ ซึ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าอำนาจของการเป็นผู้นำครอบครัวอยู่ในมือของผู้ชาย ดังข้อความตอนหนึ่งในนิทาน เรื่องฮ่องวิเศษ ที่กล่าวถึงคู่สามีภรรยาที่เห็นครอบครัวของเพื่อนมั่งคั่งแล้วอยากร่ำรวยบ้าง จึงสอบถามเพื่อนถึงวิธีการที่จะได้มาซึ่งฮ่องวิเศษนั้น แต่ผลลัพธ์ที่ได้กลับไม่เป็นตามที่คาดหวัง เนื่องจากภรรยาต่อต้านและไม่เชื่อฟังสามี

...ผัวมันว่า

“ข้าเป็นหัวหน้าครอบครัว จะก้า”

ก็สู้กันไปสู้กันมา

“เฮ้าะ จะก้าก็ก้าไป”

“ข้าจะตี” เมียมันมา เมียจะหื้อผัวมันตี
ก็กลัวผัวมันตีเอาแม่ญิงงามมาเป็นเมีย ผัวจะ
หื้อเมียตีก็กลัวเมียมันตีเอาบ้อจายหนุ่มมาเป็น
ผัว เถียงกันไปก็สู้กันมา

ตีแหลมกำเป็นฮ่องธรรมดา

(ฮ่องวิเศษ)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มายาคติว่าด้วยเรื่องชายเป็นใหญ่ ตอกย้ำให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้ชายผ่านเรื่องเล่าที่แสดงถึงการให้คุณค่าความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง โดยเครื่องมือสำคัญของการถ่ายทอดวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่คือ ระบบความคิด ความเชื่อของคนในสังคม ที่มีบทบาทในการกำหนด หล่อหลอมการแบ่งหน้าที่ อำนาจ และสถานภาพ จนทำให้คนทั่วไปมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาจนกลายเป็นมายาคติที่คนในสังคมยอมรับและยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

มายาคติว่าด้วยอคติทางชาติพันธุ์

ในสังคมล้านนาประกอบด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2543) ได้กล่าวถึง “กลุ่มชาติพันธุ์อื่น” ในบทความเรื่อง “คนเมือง” ในตำนานประวัติศาสตร์ ว่าในเอกสารโบราณโดยเฉพาะประเภทตำนานได้บันทึกถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ลัวะ กุลา เงี้ยว ไทลื้อ ไทเขิน ม่าน (พม่า) เม็ง (มอญ) ฯลฯ ซึ่งในการบันทึกหรือการกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเหล่านั้น ผู้บันทึกจะบันทึกโดยแสดงถึงการรับรู้ความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ว่าคนเหล่านี้เป็น “คนอื่น”

เนื่องจากความหลากหลายของกลุ่มชนที่มาอยู่ร่วมกันจึงทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างเรากับเขา เกิดความลำเอียงเข้าข้างพวกเดียวกัน และอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งได้โดยอัตโนมัติ สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ที่อธิบายว่า เมื่อคนเราเข้ากลุ่มแล้วจะเกิด

การจำแนกกลุ่มทางสังคม แยกตัวเราเข้าในกลุ่มเรา ไม่ใช่กลุ่มเขา บุคคลมีแนวโน้มจะสร้างเอกลักษณ์ของตนเองตามกลุ่ม และเราเอาเอกลักษณ์ของกลุ่มมาเป็นของตัวหรือของเรา คนอื่นที่ไม่มีเอกลักษณ์นี้ไม่ใช่กลุ่มของเรา และกลุ่มเราเท่านั้นที่มีความเหนือกว่า (ลิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2546)

ในการศึกษานิทานพื้นบ้านล้านนาพบว่า มีตัวละครที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปรากฏอยู่จำนวนมาก ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าตัวละครที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่นอกเหนือจากกลุ่มที่นิยามตนเองว่าคนเมือง (ไตยวน) มักถูกประกอบสร้างให้เป็นคนที่มีความแตกต่างและด้อยกว่ากลุ่มของตน ทั้งในเรื่องของสติปัญญา ไหวพริบ ภาพลักษณ์ และอุปนิสัย โดยมายาคติที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด ได้แก่ “เรื่องความโง่เขลาเบาปัญญา” โดยชาวล้านนาจะมองว่าตนเองนั้นมีความเหนือกว่าด้านสติปัญญา และมีความเฉลียวฉลาดกว่า สามารถชักจูงและหลอกลอกให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นเชื่อและคล้อยตามในทิศทางใดก็ได้

ดังปรากฏในนิทานพื้นบ้านล้านนาเรื่อง “ลัวะกับไต” ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่คนลัวะกับคนไต ทะเลาะกันเรื่องที่ว่าอวัยวะเพศของใครใหญ่กว่ากัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็ทำทนายกัน ผู้ใหญ่บ้านจึงจัดให้มีการนำมาเปรียบเทียบกัน แต่ด้วยความฉลาดและสติปัญญาที่เหนือกว่า จึงทำให้ฝ่ายไตเป็นฝ่ายชนะ ซึ่งนิทานเรื่องนี้แสดงมายาคติเรื่องอคติทางชาติพันธุ์ ว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่นอกเหนือกลุ่มของตนมักโง่เขลาเบาปัญญา ผ่านการดำเนินเรื่องของนิทานตอนหนึ่งว่า

... ลัวะกับไตพากันเข้าไปเสาะหาปลา
ในห้วย

“ปลากั้งควยลัวะบะ ปลากั้งควย
ลัวะบะ” ลัวะนั้นก็ยกต มาบอกหื้อแก่บ้าน

“มันเป็นจะไตควยลัวะควยไต”

“เอ้า ทำหนังสือทนต์บนกันไว้ เอามา
เปิดฝ่อ ถ้าว่ามันเหมือนกันนั้น หื้อลัวะไหมไต
เต็มที ก็รู้ว่ามันบ่เหมือนกันหื้อไตไหมลัวะ”

ไอ้ไตมันหลวก มันเอาผ้าป่านหิ้ว
ผ้ามัดแคว แล้วก็หื้ออกควยมันขึ้นตั้งบน
เอาปลายมันขึ้นตั้งบน

“เอ้าลัวะ เปิด” ลัวะเปิดขึ้น ควยก็ลง
ตั้งลุ่มเสียงแล้ว แอ้มกำหนึ่ง

“ไตเปิด” ไตเปิดปลายมันขึ้นตั้งบน

“ไอ้ะ บ่เหมือนกันหันละโล” ไตไหม
หัวแอมละกำนั้น มันหลวก มันบ่ทันคนไต
เฮานี้

(ลัวะกับไต)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า “ลัวะ”
ถูกไตหลอกให้เชื่อ โดยที่ลัวะก็เชื่ออย่างสนิทใจ
และไม่มีการทักท้วงใด ๆ เกิดขึ้น แสดงให้เห็น
ว่านิทานพื้นบ้านล้านนาเรื่อง “ลัวะกับไต” นี้
พยายามจะหยิบยื่นความเป็นอื่นให้แก่ลัวะว่ามี
ความแตกต่างจากไตในเรื่องของไหวพริบและ
สติปัญญาที่ดีกว่าคนไต (คนเมือง)

นอกจากนี้ยังมีการผลิตซ้ำมาายาคติ
เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในเรื่องของความงี่เงา
เบาปัญญา ผ่านนิทานเรื่อง “แม้วพังงธรรม”
ดังนี้

...ยังมีหมู่แม้วหมู่หนึ่ง สำหรับหมู่แม้ว
หมู่นี้ อาศัยอยู่ตามห้วยตามดอน บ่ใช้อยู่
อย่างเฮา นี้เนาะ

อยู่มาวันหนึ่ง มีบ้อจายคนหนึ่ง
เป็นคนธรรมดาดอย่างเฮาเนี้ยะ บ้อจายคนนั้น
เคยหันหมู่แม้วนี้ฟังธรรม ดิดักณฑ์เทศน์ด้วยก็
คิดใคร่ได้เงิน

“เออ แม้วหมู่นี้ท่าจะบ่ฉลาดพอ
ข้าเนี้ยะจะปลอมเป็นพระดิกว่า” หมู่แม้วว่า

“วันนี้มีตุ้เจ้าใหม่มา คงจะมีเรื่อง
ใหม่ ๆ มาเทศหื้อฟัง”

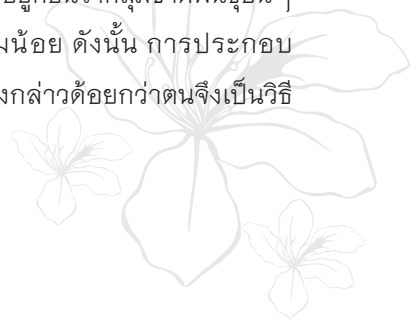
แล้วก็ฟังเตรียมกัณฑ์เทศน์กัน ช่วย
กันออกคนละเล็กละน้อยใส่กัณฑ์เทศน์หื้อ
ตุ้เจ้าตนนั้น

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าการเชื่อคน
หรือมงายเชื่อคนง่ายโดยบ่มีเหตุผล ก็ได้
รับความเสียหายอย่างหมู่แม้วเนี้ยะ

(แม้วพังงธรรม)

จากเรื่อง “แม้วพังงธรรม” ก็เป็นอีก
ตัวอย่างหนึ่งที่สนับสนุนมาายาคติเกี่ยวกับ
กลุ่มชาติพันธุ์ ที่ว่ามีความงี่เงาไม่ทันคน
นอกจากนี้ยังพบว่าในนิทานพื้นบ้านล้านนา
มีการใช้สรรพนามเรียกกลุ่ม ชาติพันธุ์อื่นว่า
“แม้ว” ซึ่งเป็นคำเรียกที่ไม่สุภาพในคนกลุ่มม้ง
เพราะชาว ม้ง ส่วนใหญ่ไม่ชอบให้เรียกว่า “แม้ว”
เพราะถือว่าเป็นการดูถูกกลุ่มชาติพันธุ์ของตน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ชาว ล้านนา มี
ความคิดความเชื่ออยู่ก่อนว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ
เป็นเพียงชนกลุ่มน้อย ดังนั้น การประกอบ
สร้างให้กลุ่มชนดังกล่าวดูยกว่าตนจึงเป็นวิธี

การกดทับซ้ำเบียดให้กลุ่มชาติพันธุ์อื่นกลายเป็น “คนอื่น” ที่มีความไม่เท่าเทียมกับคนล้านนา ดังแสดงออกผ่านนิทานพื้นบ้านที่ฉายภาพของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในลักษณะคนมีสติปัญญาที่ด้อยกว่า ซึ่งการผลิตซ้ำภาพลักษณ์ดังกล่าวทำให้เกิดภาพทรงจำเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นว่ามีลักษณะเช่นนี้ไปโดยปริยาย

มายาคติว่าด้วยการปกครอง

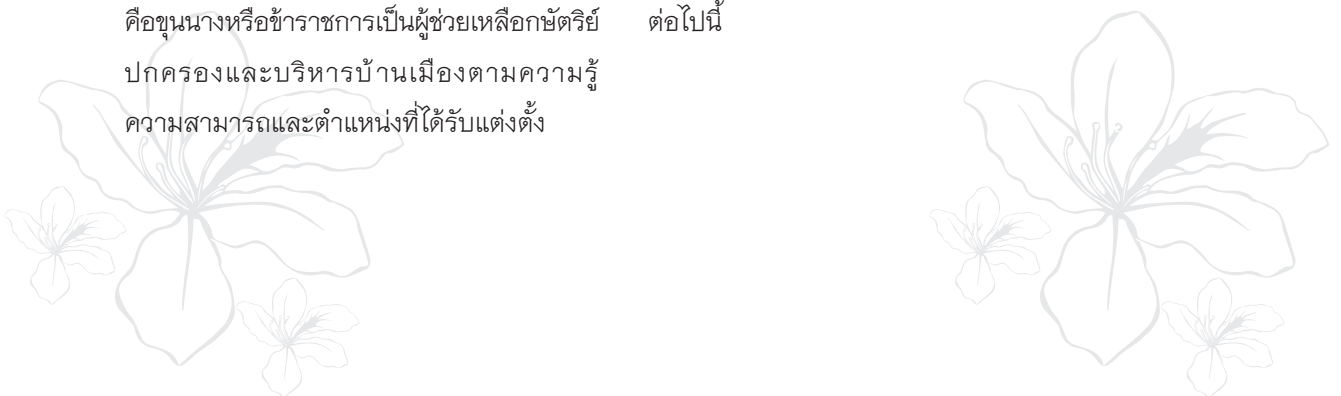
สังคมล้านนาสมัยโบราณมีกษัตริย์ถืออำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านเมือง ซึ่งปฐมกษัตริย์พัฒนามาจากฐานะของผู้นำชุมชน ดังนั้นประชาชนจึงให้ความเคารพนับถือกษัตริย์แบบญาติมิตร สถาปนากษัตริย์ของล้านนาจึงพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยถูกหล่อหลอมจากความเป็นท้องถิ่น โดยล้านนามีคติความเชื่อเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ว่ากษัตริย์คือผู้สั่งสมบุญบารมีสูงสุด มีอำนาจสูงสุดในอาณาจักร จึงเป็นที่เคารพเชื่อถือและยำเกรงของประชาชนจนเกิดเป็นจารีตประเพณียึดถือสืบต่อกันมา

พัชรี โชติถาวรรัตน์ (2528) กล่าวถึงอำนาจในการปกครองของกษัตริย์ล้านนาว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านเมือง มีสถานะเป็น “เจ้าแผ่นดิน” มีอำนาจออกกฎหมายเพื่อควบคุมสังคมให้ดำรงอยู่อย่างเป็นระเบียบ นอกจากนี้กลุ่มผู้ปกครองอีกกลุ่มหนึ่งที่มีฐานะและอำนาจรองจากกษัตริย์คือขุนนางหรือข้าราชการเป็นผู้ช่วยเหลือกษัตริย์ปกครองและบริหารบ้านเมืองตามความรู้ความสามารถและตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง

นิทานพื้นบ้านล้านนาได้นำเสนอประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับมายาคติในเรื่อง “กฎหมายและอำนาจในการตัดสินความ” ซึ่งเป็นประเด็นที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากฎหมายคืออำนาจสูงสุดในการควบคุมสังคมและอำนาจในการตัดสินดังกล่าวมักตกอยู่ในมือของผู้ปกครอง และผู้ที่เป็นตัวแทนจากรัฐ อาทิ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ตำรวจ และเจ้าเมือง เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่าอาญาแผ่นดินเจ้าเมือง กำหนด และนายอำเภอ ต่างก็เป็นสัญลักษณ์ของความเที่ยงตรงยุติธรรม มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการกำหนดบทลงโทษ ทั้งนี้เพื่อการควบคุมวิถีชีวิตของคนในสังคมให้ดำเนินไปด้วยความสงบสุข

นิทานเรื่อง “สามสหหาย” ได้แสดงให้เห็นประเด็นเรื่องอำนาจการตัดสินของเจ้าเมืองที่สามารถชี้ความเป็นความตายให้กับประชาชนได้ และประชาชนต่างต้องน้อมรับในคำตัดสินนั้นอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง ดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า มีสามสหหายคือ ชีเหล้า ชีฝิ่น ชีกัญญาพญาเจ้าเมืองเป็นหันบตี กินฝิ่นกินยานี้เป็นของมีนเมาที่เลยต้องมาถามปัญหาดีกว่า ถ้าตอบได้ก็จะพ้นผิด ถ้าตอบไม่ได้ก็จะตัดคอ... (สามสหหาย)

นอกจากนี้ ในนิทานเรื่อง “หมูหิน” ยังปรากฏบทบาทของเจ้าเมืองในฐานะผู้มีอำนาจในการตัดสินความถูกผิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ยังมีเจ้าเมืองเมืองหนึ่งมีเมียสองคน
เมียหลวงมีลูกชายสองคน ส่วนเมียน้อย
มีลูกหญิงหนึ่งคน เมียน้อยอิจฉาลูกเมียหลวง
มากเพราะเป็นผู้ชาย และได้สืบราชสมบัติ
แทนพ่อ นางจึงบอกหื้อเจ้าเมืองว่า เมียหลวง
มีชู้ เจ้าเมืองจึงสั่งหื้อทหารเอาเมียหลวงกับ
ลูกชายสองคนไปลอยแพเสีย...

(หมูหิน)

นิทานเรื่อง “แก่นบน” เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง
ที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่าอาญาแผ่นดิน กำนัน
และนายอำเภอ ต่างก็เป็นสัญญาของความเที่ยง
ตรงยุติธรรม ดังตัวอย่างตอนหนึ่งว่า

...หมู่บ้านหนึ่งมีแม่ฮ้างเป็นแม่ของ
ลูกสาว ลูกสาวกำลังแต่งงานใหม่ มีความ
เลี้ยงไว้หลายตัว พอแต่งได้บ่เมินบ่บานขโมยมา
ลักควาย พอมาลักควายเป็นกัตีกะหลีกปกป่าว
กัน หื้อกัันไปวกขโมยมา หื้อลงโทษตามอาญา
แผ่นดิน ตั้งปุ่นเป็นกัไปแจ้งหื้อพ่อแคว่น แจ้ง
หื้อนายอำเภอไป...

(แก่นบน)

นอกจากนี้ นิทาน “คนกลัวเป็นยับเหล่า”
ก็ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของตำรวจและ
ปลัดอำเภอ ที่ต่างก็เป็นตัวแทนจากรัฐและเป็น
สัญญาของความยุติธรรม ด้วยภาพลักษณ์อัน
น่าเกรงขามของผู้รักษากฎหมาย ได้กลายเป็น
สิ่งที่กำหนดภาพจำให้กับผู้พบเห็น โดยเฉพาะ
ผู้กระทำความผิด ที่ก่อให้เกิดความหวาดกลัว
ในลักษณะตีตนไปก่อนไข้ ดังตัวอย่างที่ว่า

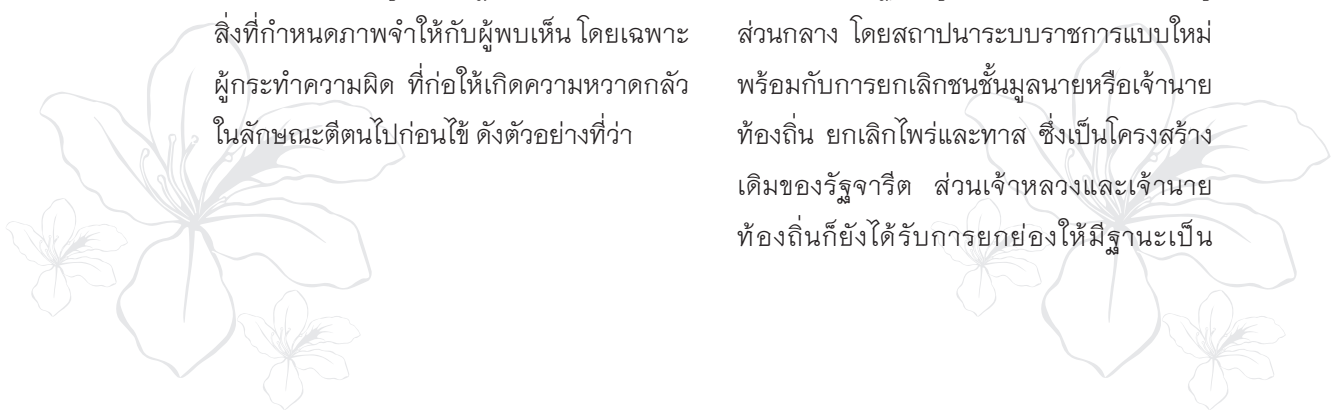
...ปู่คนหนึ่ง มันเป็นคนชายเหล่า
เหล่ามียิงเรือสามขวด มีตำรวจอยากกินข้าว
แ่วเข้าบ้านมันหั้น ก็บ่ใช้ไปยับมัน ก็หุงข้าวหุง
หยั่งยังพื้กะล่างหั้น... ปู่มันก็คิดว่าเยี่ยจะได
บ่หื้อตำรวจฮู้ เมื่อหัวที่จักตอกแล้วก็ขึ้นไป
ขึ้น ๆ ลง ๆ แล้วลักเข้าไปในเรือน ไปก็ถอกกิน
ใคร่หื้อมันเลี้ยงเหย...

(คนกลัวเป็นยับเหล่า)

ประเด็นเรื่องมายาคติว่าด้วยการ
ปกครองนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบสร้าง
อำนาจที่มีคติความเชื่อที่ว่าอำนาจมักจะถูก
กำหนดมาจากเบื้องบน เพื่อใช้บังคับควบคุม
คนข้างล่าง ซึ่งคนข้างล่างส่วนใหญ่ก็จำต้อง
ยอมรับในอำนาจและการตัดสินใจนั้นโดยไม่มี
ข้อโต้แย้ง โดยเฉพาะอำนาจที่มาพร้อมกับ
ผู้ใช้อำนาจที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดในสังคม
อย่างตัวละคร “เจ้าเมือง” ที่สามารถสั่งเป็นสั่ง
ตายประชาชนได้ ก็ยิ่งสร้างวัฒนธรรมการใช้
อำนาจเบ็ดเสร็จตัดสินความได้โดยชอบธรรม

มายาคติว่าด้วยเรื่องชนชั้น

กระแสแห่งการพัฒนานำมาซึ่งการ
เปลี่ยนแปลงในสังคมล้านนาในช่วง พ.ศ. 2317-
พ.ศ. 2476 กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลงจากยุค
จารีตไปเป็นยุคใหม่ สวัสดิ์ อ่องสกุล (2546)
กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ว่ามีการรวม
อำนาจจากรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์เข้าสู่
ส่วนกลาง โดยสถาปนาระบบราชการแบบใหม่
พร้อมกับการยกเลิกชนชั้นมูลนายหรือเจ้านาย
ท้องถิ่น ยกเลิกไพร่และทาส ซึ่งเป็นโครงสร้าง
เดิมของรัฐจารีต ส่วนเจ้าหลวงและเจ้านาย
ท้องถิ่นก็ยังได้รับการยกย่องให้มีฐานะเป็น

ชนชั้นสูง นับได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม

การค้าภายในล้านนาในช่วงการเข้ามาของเศรษฐกิจทุนนิยม ได้เปลี่ยนแปลงการค้าแบบเดิมคือแบบพอยังชีพ เป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างหมู่บ้านกับเมือง หรือระหว่างเมืองกับเมืองภายในล้านนา แต่เมื่อเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (พ.ศ. 2427-2464) ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเกิดการแข่งขันทางธุรกิจต่าง ๆ เช่น การทำป่าไม้ โดยบริษัทป่าไม้ของอังกฤษ มีการขยายตัวทางการค้าทั้งด้านพม่าและกรุงเทพฯ บทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนที่เพิ่มขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นเหตุทำให้เกิดชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นชนชั้นใหม่ในสังคมล้านนา ส่วนเจ้านายและบุตรหลานต้องปรับตัวเพื่อรับกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการศึกษาหาความรู้เพื่อรับราชการหรือทำธุรกิจซึ่งจะช่วยปรับสภาพของตนเองให้ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่าอำนาจของเงินและอำนาจของความรู้เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมล้านนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยคนล้านนายังคงรักษาค่านิยมเดิม คือเคารพเจ้านาย พระและผู้อาวุโส แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญและยกย่องคนที่อำนาจของเงินและความรู้ ดังปรากฏมาyard ในนิทานพื้นบ้านล้านนาที่มักนำเสนอเรื่องของชนชั้นในลักษณะการเปรียบเทียบคู่ตรงข้าม โดยเฉพาะชนชั้นที่ถูกลงด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจ อาทิ เศรษฐี

กับยากจน เพื่อแสดงให้เห็นว่าทั้งสองชนชั้นต่างก็มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะลงเอยด้วยการชี้ให้เห็นข้อได้เปรียบของการเป็นชนชั้นสูง (เศรษฐี) ว่าสามารถจัดการและเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ได้มากกว่า การเป็นชนชั้นล่าง (ยากจน) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นิทานเรื่อง “พ่อค้า่างว” ได้แสดงให้เห็นว่าการก้าวขึ้นไปอยู่ในตำแหน่งชนชั้นสูงเป็นสิ่งที่ใคร ๆ ต่างก็มีความต้องการ แม้แต่หูดตะยาจกที่มีเพียงความคิด แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ก็ยังไฝ่ฝันถึงการมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น การใช้ความคิดที่มิดิดตัวบวกกับความฉลาดแกมโกงเพียงเล็กน้อยก็สามารถนำเอาทรัพย์สินของมหาเศรษฐีมาต่อยอดให้งอกเงยมากยิ่งขึ้น นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงชีวิตอย่างมากมหาศาล ดังตัวอย่าง

...ไอ่หูดตะ มั่นอยู่ใกล้บ้านมหาเศรษฐี เศรษฐีเป็นอยู่หอผาสาท มั่นแท้ ๆ อยู่ตบหน้อยล่อ มั่นลูกมามั่นพ่อปู่มหาเศรษฐีช่วยหน้าที่ปล่อง มั่นวิดลงจวน ตบชนาบ กั้ง

“กำกั๊ดฮามีเป็นหมื่น ตีบมีเงินป่า”

“...กำกั๊ดมีเป็นหมื่น วาบมีเงิน กอนมิ่ง มีเงินมิ่งจะกั๊ดอะหยัง มิ่งจะสร้างอะหยัง มิ่งจะขายอะหยัง”

“ชะแนมมีเงินเตีอะ” มั่นว่า “มันตั้งมีกำกั๊ด”

เศรษฐีว่า “มิ่งจะเอาเท่าใด กูจะหื้อมิ่ง”

“ขอเงินบัน คำฮ้อย”

...เงินนี้มาผวมั่นก็ซื้อข้าวสารจัน เลี้ยงตั้งบัน กินข้าววางแล้วก็หาบไปเฮาะ

แลกแลก...ค่าละไว้หั้น เอาแหลมละ ตบชนาบ
แหลมละ...

“มัน กำก็คมีนา เงินป่กุ่ม”

“เอ้าะ กูจะหื้อมิงนา เงินแหลมบันคำ
แหลมฮ้อย”

เอาเงินบันมาก็เอามาซื้อผ้าใหม่หมด
ตั้งบัน วันพุกก็หาไปเซาะแลกผ้าปุด...

“เลี้ยงแล้ว” มันว่า...

เป็นหื้อแหลมแหลล เงินบันคำฮ้อย
เอามาแพว เอามาซื้อบะหินหมดกำนั้น...
คำมันหยุดไว้... แลกบมันก็ได้แล้วล่อ...ซื้อหลัว
มาไว้ในสวน... มันมีค้อนปอนด์หน้อยเหยยอัน มัน
บุดคำจนยอยหมดเท่าเมล็ดข้าวสาร แล้วก็เอา
คำนั้นแหลมบะหิน ฝีกผ้าปุดเอาพันบะหิน
มันเอากองไว้ในสวนมันหั้น...จนเลี้ยงคำ
จนเลี้ยงบะหิน แล้วก็ชาวบ้านชาวจของกับหื้อ
ลูกหลานเข้าไปใกล้ล่อ ว่ามันเป็นผีบ้า... ที่นี้
มันเลี้ยงหมดละบ้อ ก็เอาหลัวเข้าไปใส่ เอาแลก
เข้าถมเหมือนเป็นจะเผาอะหยงนี้นา เหมือนเผา
ดินก็ แล้วมันฮื้อเรื่องละว่า เมืองใต้ปุ่น...บะเต็ย
นี่น้อ แล้วเป็นลิ่งมันมาว่า ถ้าคำเมืองเหนือมี
ก็เอามาแลกเงินเมืองใต้นี้เต็อะ...ช่างน้ำหนัก
ใส่กัน เงินหนักเท่าอัน ก็คำหนักเท่าอัน...ที่นี้
ก็เผาแหลล เผาบะหิน น้ำคำนั้นมันออกมาอบ
บะหินนั้นหมด...

ที่นี้ก็ไปหาพ่อค้าสะเปา แปะดล้า มันเอา
ลี้ล้าไปต่างบะหินอบคำนั้นลงไป...ฮอดต่างเงิน
ขึ้นมาก็ลี้ล้าละ มันเอาเงินลี้ล้า หื้อพ่อค้าสะเปา
เหยยลี้ล้า...มันมีเหลือปูเศรษฐี...

(พ่อค่างาว)

ในนิทานเรื่อง “ลูกเขยคนทุกข์” ก็ได้
ตอกย้ำให้เห็นถึงความได้เปรียบของชนชั้นสูง
อย่างตัวละครลูกเขย ที่ตอนแรกพ่อดาเศรษฐี
ได้ตั้งข้อรังเกียจ เมื่อทราบความจริงภายหลังว่า
ลูกเขยคนนี้ไม่ได้ยากจน เศรษฐีก็มีท่าทีเปลี่ยน
ไปเป็นต้อนรับขับสู้ลูกเขยอย่างดี และให้เข้า
มาอยู่ในบ้านจนกลายเป็นครอบครัวที่มีฐานะ
ร่ำรวยยิ่งขึ้น พร้อมอยู่กินกันอย่างมีความสุข
ดังตัวอย่าง

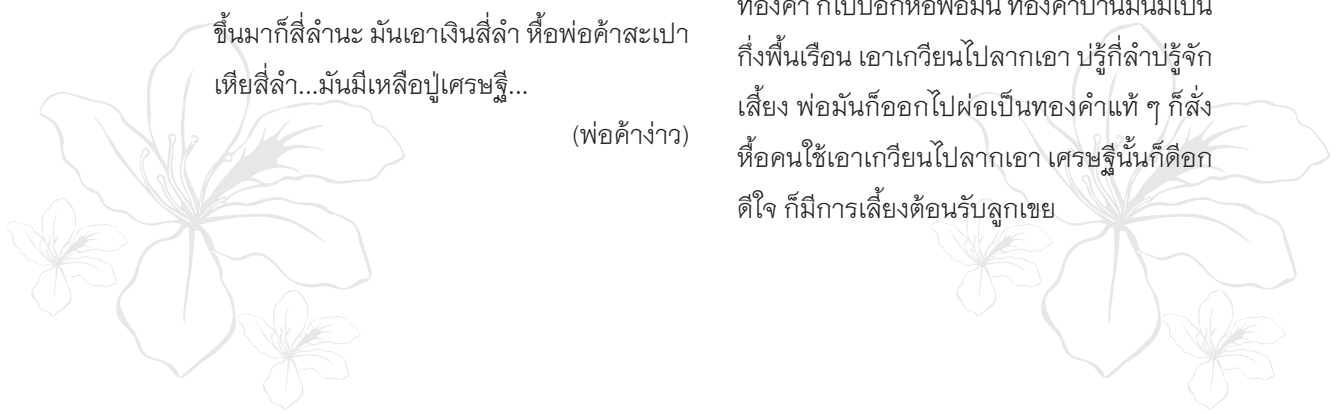
...เศรษฐีนั้นก็ใครได้ลูกเขย ก็ป่าวเสนา
อามาตย์ลูกบ้านหลานเมืองมาหื้อลูกสาวเลือก
ก็มาหมดก็บ่เบ็งใจไผสักคน พ่อเศรษฐีก็ถาม
คนใช้ว่ายังมีแถมกอ...

เขาก็บ่บอกว่ามีหั้นคนหนึ่งมันทุกข์
มันปมา มันบ่มีผ้าใส่มันฮื้อเป็น พ่อเศรษฐี
ก็ว่าไปเอามาเตอะ เขาก็ไปเอามาจนได้ นางนั้น
หั้นก็ว่าจะเอาคนเนี่ยะ เศรษฐีก็เสียใจว่าลูกเอา
คนทุกข์ก็เสียใจขนาด

“...พ่อจะแบ่งเงินแบ่งคำหื้อลูกไปอยู่
ตวยกันเหยย”...เอาเงินเอาคำไปอยู่กันสองคน
ที่ในกระท่อม เงินที่พ่อหื้อมาก็เลี้ยงไปหมด...
กำนั้นเหลือขึ้นสุดท้าย เหลือทอง เม็ยมันก็ว่า

“พี่เอาทองนี้ไปขายเต็อะ...” ชายหนุ่ม
นั้นก็ว่า “ช่างขวดแท้ ๆ บ่อใช้ทองล่อ...ช่างขวด
ที่พื้นกระท่อมนี้เปอเต็อะหยง” เม็ยมันก็ว่า

“บ๊ะ ไปล่อ” ก็เป็นทองคำหมด เป็น
ทองคำ ก็ไปบอกหื้อพ่อมัน ทองคำบ้านมันมีเป็น
กึ่งพื้นเรือน เอาเกวียนไปลากเอา บรูก็ล้าบรูจัก
เลี้ยง พ่อมันก็ออกไปล่อเป็นทองคำแท้ ๆ ก็ลิ่ง
หื้อคนใช้เอาเกวียนไปลากเอา เศรษฐีนั้นก็ตืออก
ดีใจ ก็มีกรเลี้ยงต้อนรับลูกเขย

ลูกเขยนั้นเป็นคนทุกซั๊กก้า มีเงินมีค่าเต็มพื้นเรือน ตั้งอันมาก็ได้อยู่บ้านเศรษฐีเลยได้เป็นมหาเศรษฐี ลวดมีชื่อเสียงดังฟัวตึงเมียบ อยู่กินตวยกันแต่นั้นมาจนมีความสุข

(ลูกเขยคนทุกซั๊ก)

นอกจากประเด็นการจัดลำดับชั้นชั้นผ่านความรวย / ความจน ประเด็นทางการศึกษาก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการวัดระดับชั้นชั้น ดังตัวอย่างนิทานเรื่อง “พ่อฟังคำลูก” ที่แสดงให้เห็นผ่านตัวละครลูกที่จะไปรับปริญญาในกรุงเทพฯ กำลังเป็นกังวลกับการพาพ่อซึ่งเป็นชาวบ้านออกไปร่วมงานดังกล่าว ด้วยเกรงว่าพ่อจะทำตัวไม่ถูกเมื่อเข้าสู่เมืองหลวง จนในที่สุดก็กลายเป็นความน่าสงสารปนกับความตลก ดังตัวอย่าง

...ลูกบ่าวของลุงแก้ว เป็นก็ได้ปริญญาปอดโทะ จะได้ไปฮับกรุงเทพฯ บูน พ่อก็เป็นชาวบ้านนอกเหียบ เฮียะใดดี จะบเอาพ่อไปเฝ้า ก็บมีฮูป... ก็เลยจำเป็นเอาพ่อไป ไปเผิกเอา แม่มั่นก็ว่า

“ไปเผิกเอาเฝ้าโหนด้อยเหียบ...ลูกหื้อเหียบหยั่งก็เหียบตวยหั้น”

...อันนี้ก็ไปเข้าร้านอาหารเนาะ ลูกมันก็กินเข้า ลูกมันเอาซอนเหียบโตมันก็เหียบอันเฮียนก้อย่างอ้อก้า...ที่นี้ก็สั่งขนมลอดช่องมากิน พ่อมันก็เฮียนลูกมัน ลูกมันหีบมันก็หีบ ลูกมันสวะซอนมันก็สวะซอน ลูกมันก็ไคร่หัวพ่อมันเสียบลอดช่องสตออกฮู้ตัง พ่อมันก็ฮือเอาสตออก

“โหนด้อยเหียบมันยาก อันนี้ฮือพ่อเหียบปะได้”

ลูกมันก็ไคร่หัวเป็นน้ำหูน้ำตา...

(พ่อฟังคำลูก)

อนึ่ง เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทำงานของมายาคติจากตัวอย่างข้างต้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จำเป็นต้องขยายกรอบการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์คู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ของเลวี-สเตราส์ (Levi-Strauss, 1978 อ้างถึงใน ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2551, น. 36-37) ซึ่งวิธีการดังกล่าวมุ่งพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในลักษณะที่เป็นคู่ขัดแย้งกัน อาทิ เรื่อง “ซ้องวิเศษ” ที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่แตกต่างระหว่างชายและหญิง นิทานเรื่อง “ลัวะกับโต” ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครล้านนา (เรา) กับตัวละครชาติพันธุ์อื่น (เขา) ในลักษณะที่เป็นปมขัดแย้งกัน นิทานเรื่อง “หมูหิน” ที่แสดงให้เห็นคู่ความขัดแย้งระหว่างความมีอำนาจกับความด้อยอำนาจ และนิทานเรื่อง “พ่อค้างาว” ที่แสดงให้เห็นถึงคู่ตรงข้ามระหว่าง ความร่ำรวยกับความยากจน อันหมายถึงคู่ตรงข้ามระหว่างเศรษฐีกับยากจน เป็นต้น

การประกอบสร้างตัวละครแบบคู่ตรงข้ามในนิทานพื้นบ้านล้านนาเป็นการสร้างขึ้นเพื่อขบเน้นตัวละครให้มีความเด่นชัด โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบกับตัวละครอื่น เช่น ตัวละครชายหญิง ตัวละครล้านนากับชาติพันธุ์อื่น ตัวละครเศรษฐีกับยากจน และตัวละครที่มีอำนาจกับด้อยอำนาจ เป็นต้น เพื่อตอกย้ำความคิดในเรื่องของความแตกต่างในด้านเพศ กลุ่มชาติพันธุ์ การปกครองและชนชั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป็นมายาคติในบริบทสังคมและวัฒนธรรมล้านนา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษามายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนาปรากฏมายาคติ 4 ประการ ได้แก่ 1) มายาคติว่าด้วยเรื่องชายเป็นใหญ่ ที่ตอกย้ำให้เห็นถึงค่านิยมของชาวล้านนาเรื่องยกย่องให้ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัวและมีอำนาจเหนือกว่าภรรยา 2) มายาคติว่าด้วยเรื่องอคติทางชาติพันธุ์ ที่แสดงให้เห็นถึงดั่งละครกลุ่มชาติพันธุ์มีกฎประกอบสร้างให้เป็นคนที่มีความแตกต่างและด้อยกว่ากลุ่มของตนทั้งในเรื่องของสติปัญญา ไหวพริบ ภาพลักษณ์ และอุปนิสัย 3) มายาคติว่าด้วยการปกครอง ที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากฎหมายคืออำนาจสูงสุดในการควบคุมสังคมและอำนาจในการตัดสินดังกล่าวมักตกอยู่ในมือของผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนจากรัฐ ตัวอย่างเช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ตำรวจ และเจ้าเมือง เป็นต้น 4) มายาคติว่าด้วยเรื่องชนชั้น ที่มีการนำเสนอประเด็นว่าด้วยการกำหนดชนชั้นผ่านปัจจัยทางเศรษฐกิจและการศึกษา

นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง “มายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนา” ยังแสดงให้เห็นอีกเช่นกันว่า นิทานพื้นบ้านล้านนามีหน้าที่ประกอบสร้างความหมายเพื่อครอบงำความคิด ความเชื่อในรูปแบบมายาคติ ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ นิทานพื้นบ้านล้านนาได้แสดงให้เห็นเพียงมายาคติเท่านั้น ยังพบว่าตัวบทนิทานพื้นบ้านล้านนาได้มีการประกอบสร้างมายาคติในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาเพื่อ

โต้ตอบเช่นกัน

เรื่องราวของมายาคติแบบโต้กลับปรากฏชัดเจนในมายาคติเกี่ยวกับชนชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นเศรษฐี ที่เคยมีความเชื่อกันว่าชนชั้นดังกล่าวเป็นชนชั้นที่มีอำนาจในการเข้าถึงทรัพยากร ตลอดจนมีความได้เปรียบมากกว่าชนชั้นล่าง แต่ในทางกลับกัน การผลิตมายาคติแบบโต้กลับก็ได้สะท้อนให้เห็นมุมมองอีกด้านหนึ่งของเศรษฐี กล่าวคือ ได้แสดงให้เห็นถึงความละโมภโลภมาก (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม, 2530ก, น. 46) และความโหดเหี้ยมอำมหิต (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม, 2530ก, น. 55) อีกทั้งยังได้แสดงให้เห็นว่าการเป็นชนชั้นเศรษฐีที่มั่งคั่ง ไม่มีค่าเทียบเท่ากับการมีสติปัญญาที่ดี (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม, 2530ข, น. 6) เป็นต้น

นอกจากนี้ เรื่องพระก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ โดยปกติในนิทานจะประกอบสร้างเรื่องราวของพระในฐานะผู้นำของศาสนา ที่มีบทบาทเป็นผู้นำของสังคมอยู่ในตัว แต่ขณะเดียวกันก็มีการสร้างมายาคติแบบโต้กลับชนชั้นพระ โดยประกอบสร้างให้พระบางรูปเป็นผู้ที่ไม่ประพฤติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดี ตัวอย่างเช่น พระที่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางเพศ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม, 2527, น. 24) หรือพระที่ยังคงมีความละโมภโลภมาก (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม, 2527, น. 96) เป็นต้น

การประกอบสร้างมายาคติชั้น
ของคนที่มีการศึกษา ได้สะท้อนให้เห็นอยู่เสมอว่า
คนที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะเป็นชนชั้นนำของ
สังคม ยิ่งมีการศึกษามากก็ยิ่งมีความได้เปรียบ
ในโอกาสต่าง ๆ มากไปด้วย แต่ขณะเดียวกัน
ก็มีการประกอบสร้างมายาคติแบบโต้กลับ
ในประเด็นดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยแสดง
ผ่านตัวละครที่ไปเรียนวิชาถึงเมืองดักกิลลา
แต่ทว่าเมื่อกลับมายังบ้านเมืองก็ไม่สามารถ
เอาวิชาที่ได้เรียนมาไปใช้เพื่อการเอาตัวรอด
ได้ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม,
2528, น. 90) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษา
รัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ทยากร แซ่แต้. (2551). *มายาคติทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในละครเกาหลีและการสร้างประโยชน์
ทางธุรกิจ*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์).
- นพพร ประชากุล. (2555). *คำนำเสนอบทแปล*. ใน *วรรณพิมล อังคศิริสรรพ (แปล), มายาคติ,
กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ*.
- ปฐุม หงษ์สุวรรณ. (2551). *นานมาแล้ว มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2551). *นิทานพื้นบ้านศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่
ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรี โชติถาวรรัตน์. (2528). *แนวความคิดทางการเมืองของลานนาไทยสมัยราชวงศ์มังราย
(พ.ศ.1839 – 2101): วิเคราะห์จากเอกสารใบลานภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. (2527). *นิทานพื้นบ้านล้านนา : เอกสารข้อมูล เล่ม 1*.
เชียงใหม่: ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. (2528). *นิทานพื้นบ้านล้านนา : เอกสารข้อมูล เล่ม 2*.
เชียงใหม่: ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามี
ประเด็นน่าสนใจที่สามารถนำไปศึกษาค้นคว้า
ต่อไป ดังนี้

1. ใช้แนวคิดเรื่องมายาคติศึกษาในตัว
บทอื่น ๆ เช่น วรรณกรรม เพลง ภาพยนตร์
ในยุคสมัยต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นพลวัต
ของมายาคติ
2. ศึกษาวิเคราะห์มายาคติโต้กลับ
เพื่อแสดงให้เห็นถึงการช่วงชิงอำนาจการ
เป็นผู้ที่เหนือกว่า ในแง่มุมต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. (2530ก). *นิทานพื้นบ้านล้านนา : เอกสารข้อมูล เล่ม 3.*

เชียงใหม่: ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. (2530ข). *นิทานพื้นบ้านล้านนา : เอกสารข้อมูล เล่ม 4.*

เชียงใหม่: ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม. (2532). *นิทานพื้นบ้านล้านนา : เอกสารข้อมูล เล่ม 5.*

เชียงใหม่: ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยศ สันตสมบัติ. (2543). *หลักข่าว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สร้อยดี อ่องสกุล. (2546). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์ (Spical Psychology:*

Theorise and Application). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2543). *คนเมือง ในตำนานประวัติศาสตร์ ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่.*

กรุงเทพฯ: ตรีสิน.

Barthes, R. (1973). *Myth today*. In *his Mythologies*. pp. 117–174. Translated by Annette Lavers.

Londod: Paladin.

Dijk, T.A. (1997). *The study of discourse*. in Van Dijk' T.A. (ed.). *Discourse as Structure and*

Process. London: SAGE.

